

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ

РЕВІТАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ:

ЯК ПОБУДУВАТИ З ПІДПРИЄМЦЯМИ
НОВУ ПРОЗОРУ МОДЕЛЬ СПІВПРАЦІ,
ОРІЄНТОВАНУ НА ПОТРЕБИ БІЗНЕСУ

Львів 2025

Проект фінансується
Європейським Союзом

Ця публікація була підготовлена в рамках проєкту «Підтримка діяльності УНП ФГС СхП у 2025-2026 р.», який реалізує Інститут економічних досліджень та політичних консультацій за фінансової підтримки Європейського Союзу. Зміст цієї публікації є виключною відповідальністю Агенції місцевого економічного розвитку Яворівщини і жодним чином не відображає точку зору Європейського Союзу чи Інституту економічних досліджень та політичних консультацій.

АНОТАЦІЯ _____	04
ВСТУП _____	13
ОГЛЯД ЗАВДАНЬ ПРОГРАМИ UKRAINE FACILITY 2024-2027 В СФЕРІ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА _____	14
1. ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЗМЕНШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТИСКУ _____	15
2. ЗРОСТАННЯ ЧАСТКИ МСП В ЕКОНОМІЦІ _____	18
3. ПРОДОВЖЕННЯ РЕФОРМИ ДЕРЕГУЛЯЦІЇ ДЛЯ СПРОЩЕННЯ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ _____	23
4. СПРОЩЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПІДКЛЮЧЕННЯ ДО МЕРЕЖ _____	25
5. ГАРМОНІЗАЦІЯ НОРМ ТА ПРАВИЛ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ _____	26
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ _____	29
СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ _____	32

**РЕВІТАЛІЗАЦІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ:
як побудувати з підприємцями
нову прозору модель співпраці,
орієнтовану на потреби бізнесу**

Дослідження процесу виконання Україною Програми фінансової підтримки від Європейського Союзу Ukraine Facility 2024-2027 у блоці «Економічні реформи» у сфері «Бізнес-середовище» підготовлене в рамках ініціативи на тему: «Ревіталізація української економіки: як побудувати з підприємцями нову прозору модель співпраці, орієнтовану на потреби бізнесу». Дослідження базується на кількісних та якісних оцінках стану та динаміки бізнес-середовища, що передбачає не тільки опис заходів, а й те, яким чином вони впливають на бізнес-клімат і сприйняття його підприємницькою спільнотою. Структура дослідження визначена завданнями реформування бізнес-середовища і включає оцінювання параметрів у наступних сферах: дерегуляції та зменшення адміністративного тиску, зростання частки МСП, продовження реформи дерегуляції для спрощення ведення бізнесу, спрощення процедури підключення до мереж, гармонізації норм та правил з Європейським Союзом.

У сфері дерегуляції та зменшення адміністративного тиску взято курс на скорочення та цифровізацію регулювань, впровадження ризико-орієнтованої моделі побудови державного нагляду, зменшення кількості контрольно-наглядових функцій. У зв'язку з цим, оновлено план заходів щодо дерегуляції господарської діяльності та покращання бізнес-клімату, які забезпечують впорядкування процесів, зменшення регуляторного навантаження та усунення дублюючих, суперечливих і застарілих регуляторних інструментів. Для прискорення реформи створено Міжвідомчу робочу групу, яка переглянула та обґрунтувала відповідні рекомендації по більш, ніж 1300 регуляторних інструментах. Завдання з

**REVITALIZATION OF
THE UKRAINIAN ECONOMY:
how to build a new transparent model
of cooperation with entrepreneurs,
focused on business needs.**

Research of the implementation process of Ukraine's Financial Support Program from the European Union Ukraine Facility 2024–2027 in the "Economic Reforms" block, within the "Business environment" sector, prepared as part of the initiative "Revitalizing the Ukrainian economy: how to build a new transparent model of cooperation with entrepreneurs focused on business needs.". The study is based on qualitative and quantitative assessments of the state and dynamics of the business environment, including not only a description of measures, but also how they affect the business climate and the perception of the business community.

The structure of the study of additional tasks for reforming the business environment includes procedures for assessing parameters in the following areas: deregulation and reduction of administrative pressure, growth of the share of small and medium-sized enterprises, continuation of deregulation reform to facilitate business, acceleration of network connection, and harmonisation of rules and regulations with the European Union.

In the area of deregulation and reducing administrative pressure, a course has been set to reduce and digitise regulations, introduce a risk-based model for state supervision, and reduce the number of control and supervisory functions. In this regard, the action plan for deregulating economic activity and improving the business climate has been updated to streamline processes, reduce the regulatory burden, and eliminate duplicative, contradictory, and outdated regulatory instruments. To accelerate the reform, an interdepartmental working group was created, which reviewed and substantiated relevant

дерегуляції та зменшення адміністративного тиску знайшли відображення в низці документів, зокрема в Стратегії діяльності Державної регуляторної служби України на період 2023-2025рр та Державній антикорупційній програмі на 2022-2025рр. Запроваджено низку регулювань, які спрощують умови ведення бізнесу в умовах воєнного стану.

Важливим кроком в перебудові контрольно-наглядових функцій держави є законодавчі зміни з реформування діяльності Бюро економічної безпеки. Запроваджені ними процедури кадрового забезпечення, отримали певний супротив зі сторони урядовців, що свідчить про антикорупційний зміст введених регулювань та необхідність якісного покращання складу всіх керівних органів.

Проведені заходи з дерегуляції та зменшення адміністративного тиску поки що суттєво не покращили стан бізнес-середовища, що підтверджують різного роду опитування представників бізнесу. Незначний відсоток осіб вказують на покращання умов та зменшення регуляторного тиску, для переважаючої більшості рівень регуляторного тиску залишається незмінним з невеликими коливаннями по періодах опитування. Значна кількість представників бізнесу відмічають недосконалість законодавства, недостатність заходів з дерегулювання, велику кількість дозволів для ведення бізнесу, відсутність захисту прав та інтересів. Для половини підприємців бізнес є регулятором, для четвертини перешкодою і лише для 9 відсотків партнером. Водночас бізнес майже не залучається до процесів дерегуляції, проявляє низьку зацікавленість і вплив на дії влади.

Завдання плану Ukraine Facility зі зростання частки МСП в економіці скеровані на досягнення позитивних змін в сферах полегшення їх доступу до капіталу та ресурсів, сприяння інноваційній діяльності, розвитку відповідального та інклюзивного підприємництва, посилення конкурентоспроможності та збільшення експорту.

Полегшенню доступу до капіталу та ресурсів

recommendations on more than 1,300 regulatory instruments. The tasks of deregulation and reduction of administrative pressure are reflected in a number of documents, in particular in the Strategy of the State Regulatory Service of Ukraine for 2023-2025 and the State Anti-Corruption Programme for 2022-2025. A number of regulations have been introduced to simplify the conditions for doing business under martial law.

An important step in the restructuring of the state's control and supervisory functions is the legislative changes to reform the activities of the Economic Security Bureau. The personnel procedures introduced by them have met with some resistance from government officials, which testifies to the anti-corruption content of the regulations introduced and the need for qualitative improvement in the composition of all governing bodies.

The measures taken to deregulate and reduce administrative pressure have not yet significantly improved the business environment, as confirmed by various surveys of business representatives. A small percentage of respondents indicate an improvement in conditions and a reduction in regulatory pressure, while for the vast majority, the level of regulatory pressure remains unchanged, with slight fluctuations over the survey periods. A significant number of business representatives note the imperfection of legislation, the inadequacy of deregulation measures, the large number of permits required to conduct business, and the lack of protection of rights and interests. For half of entrepreneurs, business is a regulator, for a quarter it is an obstacle, and for only 9 per cent it is a partner. At the same time, business is hardly involved in deregulation processes, showing little interest and influence on the actions of the authorities.

The Ukraine Facility's objectives for increasing the share of SMEs in the economy are aimed at achieving positive changes in the areas of facilitating their access to capital and resources, promoting innovation, developing responsible and inclusive entrepreneurship, strengthening competitiveness and increasing exports.

State-initiated measures facilitate access to capital

спряють ініційовані державою заходи, зокрема компенсація відсоткових ставок за кредитами суб'єктів МСП в рамках Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» та грантова підтримка «eРобота» за 6-а напрямками підприємницької діяльності. Мають місце грантові програми міжнародної донорської допомоги МСП. Не дивлячись на позитивні результати вказаних заходів, їх є недостатньо для того, щоб посприяти переважаючій частині МСП розв'язати їх ресурсні проблеми.

За результатами опитувань третина представників бізнесу оцінює умови отримання кредитів як важко- або недоступні, ще третина не визначилася з оцінкою, що свідчить про пасивне відношення до кредитування. Основною причиною відмови від кредитних послуг є високі кредитні ставки. Проблемними аспектами грантової підтримки є висока конкуренція серед заявників, відсутність достатньої фаховості в підготовці документів, високі вимоги до умов участі. В силу цих обставин основним джерелом фінансування МСП залишаються власні кошти. Відсутнє окреме законодавче регулювання страхування воєнних ризиків, яке передбачене операційним планом Стратегії відновлення.

Для сприяння інноваційній діяльності МСП в країні функціонують відповідні інститути, діяльність яких в основному орієнтована на пошук джерел фінансування, реалізується низка програм в рамках державної та міжнародної допомоги, активізовано діяльність зі створення індустріальних парків. Проте здійснені заходи оцінюються, як недостатні, - підтвердженням є зниження глобального індексу інновацій.

В плані розвитку відповідального та інклюзивного підприємництва прийняті концептуальні та стратегічні документи, які передбачають сприяння розвитку соціально відповідального, ветеранського, жіночого та молодіжного бізнесу. Діє програма «Гранти для ветеранів», можливість грантової підтримки жінок в певних галузях та на певних територіях, участі молоді в заснуванні власної справи.

На виконання Плану Ukraine Facility реалізовано

and resources, in particular interest rate compensation for SME loans under the State Programme 'Affordable Loans 5-7-9%' and grant support 'eRobota' in six areas of entrepreneurial activity. There are also grant programmes for international donor assistance to SMEs. Despite the positive results of these measures, they are not sufficient to help the majority of SMEs solve their resource problems.

According to survey results, one third of business representatives consider the conditions for obtaining loans to be difficult or inaccessible, while another third are undecided, indicating a passive attitude towards lending. The main reason for refusing credit services is high interest rates. Problematic aspects of grant support include high competition among applicants, insufficient expertise in preparing documents, and high requirements for participation. Due to these circumstances, SMEs' own funds remain the main source of financing. There is no separate legislative regulation of war risk insurance, which is provided for in the operational plan of the Recovery Strategy.

To promote innovative activity among SMEs, there are relevant institutions in the country whose activities are mainly focused on finding sources of financing, a number of programmes are being implemented within the framework of state and international assistance, and activities to create industrial parks have been intensified. However, the measures taken are considered insufficient, as evidenced by the decline in the global innovation index.

In terms of developing responsible and inclusive entrepreneurship, conceptual and strategic documents have been adopted that provide for the promotion of socially responsible, veteran, women's and youth businesses. There is a programme called 'Grants for Veterans', the possibility of grant support for women in certain industries and in certain territories, and the participation of young people in starting their own businesses.

In accordance with the Ukraine Facility Plan, a number of measures have been implemented to strengthen the competitiveness and increase the

низку заходів з посилення конкурентоспроможності та збільшення експорту МСП, зокрема заходи з реалізації політики «Зроблено в Україні», яка передбачає стимулювання попиту на вітчизняні товари, інвестування реального сектору, підтримку мікро- та малого підприємництва, збільшення несировинного експорту. Працює партнерська кредитна програма для експортерів, «єдине вікно» допомоги українським експортерам у виході на нові ринки, цифровий сервіс Міністерства закордонних справ для координації зусиль експортерів і дипломатичних установ України, тощо. Залученість МСП до експортних операцій є невисокою (83,4% представників малого бізнесу не експортують свій товар за кордон).

Підсумовуючи виконання Плану Ukraine Facility по забезпеченню зростання частки МСП в економіці, слід відмітити наявність результативних ініціатив зі стимулювання МСП, незважаючи на нестабільності та ризики, обумовлені війною. Водночас в сфері реалізації доступу до фінансів та ринків, впровадження програм стимулювання та фінансування для МСП має місце низка проблем, а саме, недостатня інституційна спроможність та збалансованість інфраструктури підтримки МСП, обмеженість виділених ресурсів на сприяння МСП, умови надання допомоги часто є недоступними, мала поінформованість МСП щодо можливостей отримання допомоги, недостатність заходів з підтримки інноваційної діяльності МСП, розвитку відповідального та інклюзивного підприємництва, посилення конкурентоспроможності та збільшення експорту МСП.

Проведені заходи з виконання Плану Ukraine Facility в сфері продовження реформ для спрощення ведення бізнесу органічно переплітаються з заходами по дерегуляції та зменшенню адміністративного тиску. Зміни здійснюються в 2-х напрямках - перегляд, впорядкування, спрощення, скасування (при потребі) процедур та документів з врахуванням сучасних реалій ведення бізнесу та цифровізація надання державних послуг. За першим напрямком

експорту МСП, в particular measures to implement the 'Made in Ukraine' policy, which provides for stimulating demand for domestic goods, investing in the real sector, supporting micro and small businesses, and increasing non-raw material exports. There is a partnership loan programme for exporters, a 'single window' for assisting Ukrainian exporters in entering new markets, a digital service of the Ministry of Foreign Affairs for coordinating the efforts of exporters and diplomatic institutions of Ukraine, etc. The involvement of SMEs in export operations is low (83.4% of small businesses do not export their goods abroad).

Summarising the implementation of the Ukraine Facility Plan to ensure the growth of the share of SMEs in the economy, it should be noted that there are effective initiatives to stimulate SMEs, despite the instability and risks caused by the war. At the same time, there are a number of problems in the area of access to finance and markets, implementation of incentive and financing programmes for SMEs, namely insufficient institutional capacity and balance of SME support infrastructure, limited resources allocated to SME support, often inaccessible conditions for receiving assistance, low awareness among SMEs of opportunities to receive assistance, insufficient measures to support SME innovation, the development of responsible and inclusive entrepreneurship, the strengthening of competitiveness and the increase in SME exports.

The measures taken to implement the Ukraine Facility Plan in the area of continuing reforms to simplify business are organically intertwined with measures to deregulate and reduce administrative pressure. Changes are being made in two areas: reviewing, streamlining, simplifying and, where necessary, abolishing procedures and documents, taking into account the current realities of doing business, and digitising the provision of public services. In the first area, the most noticeable change for entrepreneurs has been the elimination of mandatory procedures and documents that had long created artificial barriers to daily economic activity.

найбільш помітним для підприємців стала ліквідація обов'язкових процедур і документів, що тривалий час створювали штучні бар'єри у щоденній господарській діяльності.

Цифровізація надання державних послуг націлена на зменшення фізичних контактів чиновників і підприємців, що зменшує можливості корупційних дій та зловживань зі сторони влади. Досягненням в цій сфері є реалізація експериментального проекту «Дозвіл», за яким впроваджується цифровізація дозвільних процедур. Започаткована і вдосконалюється комунікація бізнесу з державними органами через онлайн-платформу «Пульс», яка дозволяє бізнесу оцінити якість отриманих державних послуг, подати звернення щодо труднощів у співпраці з держорганами, надати позитивний відгук або рекомендації для масштабування ефективних практик.

Разом з тим слід вказати на низькі темпи дерегуляції господарської діяльності та покращання бізнес-клімату, що практично не змінює стан регуляторного середовища. Бізнес і надалі несе практично незмінні витрати на виконання регуляторних норм, вимушений залучати для цього сторонніх осіб або утримувати додаткового штатного працівника.

Спрощення регуляторних процедур, цифровізація, скасування недієвих регулювань дадуть свій результат за умови, коли і держава, і бізнес будуть дотримуватися верховенства права, принципів доброчесності, відповідального ведення бізнесу та разом протидіяти різного роду корупційним намірам та зловживанням. Вимагаються зміна системи державного нагляду, інституційна реформа контролюючих органів, запровадження ризикоорієнтованих систем перевірки бізнесу, механізмів консультативної перевірки, оприлюднення результатів перевірок, громадський моніторинг та контроль за наглядово-контрольними органами.

В сфері спрощення процедури підключення до мереж реалізовані певні законодавчі ініціативи. Вони стосуються запровадження «єдиного вікна» з приєднання до електромереж для

The digitisation of public services aims to reduce physical contact between officials and entrepreneurs, thereby reducing opportunities for corruption and abuse by the authorities. An achievement in this area is the implementation of the experimental project e-Permit, which introduces the digitisation of licensing procedures. Communication between businesses and government agencies has been initiated and is being improved through the online platform 'Pulse,' which allows businesses to evaluate the quality of public services received, submit appeals regarding difficulties in cooperation with government agencies, and provide positive feedback or recommendations for scaling effective practices.

At the same time, it should be noted that the pace of deregulation of economic activity and improvement of the business climate is slow, which has had virtually no impact on the regulatory environment. Businesses continue to incur virtually unchanged costs to comply with regulatory requirements, forcing them to engage third parties or hire additional staff.

Simplification of regulatory procedures, digitisation, and abolition of ineffective regulations will yield results provided that both the state and business adhere to the rule of law, principles of integrity, responsible business conduct, and jointly counteract various types of corruption and abuse. This requires changes to the state supervision system, institutional reform of regulatory bodies, the introduction of risk-based business inspection systems, consultative inspection mechanisms, the publication of inspection results, public monitoring and control of supervisory and control bodies.

Certain legislative initiatives have been implemented to simplify the procedure for connecting to networks. These relate to the introduction of a 'single window' for connecting to electricity networks for consumers with a capacity of up to 1 MW, the abolition of a number of restrictive regulations in wholesale energy markets, the submission of documents in electronic form for connection to gas networks, the creation of an information database on natural gas consumption, the digitisation of services for

споживачів потужністю до 1 МВт, скасування низки обмежувачих норм на оптових енергетичних ринках, подання документів в електронному вигляді на приєднання до газових мереж, формування інформаційної бази даних споживання природного газу, цифровізації обслуговування заявників на підключення до мереж і т.п. Не дивлячись на певні позитивні зміни процедури підключення до мереж залишаються складними. Проблемними залишається питання заповнення заявок та документів, має місце необґрунтованість відмов або вимог, зауважень до проектно-кошторисної документації, недотримання термінів оформлення дозволів, тощо. Складними є взаємодії споживача та виробника електроенергії, чия електростанція приєднана до внутрішніх електричних такого споживача.

Можна стверджувати, що заходи з спрощення процедури підключення до мереж не набули системного характеру, а тому бюрократичні перепони залишаються суттєвими. Для їх подолання необхідно забезпечити дерегуляцію процедур шляхом скорочення кількості документів, які слід представити для підключення, скорочення термінів надання технічних умов і погоджень, подальшої цифровізації процесів, забезпечення поінформованості бізнесу щодо умов приєднання, тарифів, нормативних вимог операторів мереж, тощо.

Гармонізація норм та правил з Європейським Союзом передбачає вдосконалення національного законодавства з орієнтацією на забезпечення вимог Директив ЄС.

План Facility передбачає набрання чинності законодавством про гармонізацію законодавства у сфері публічних закупівель із *acquis* ЄС. В цьому аспекті помітним є переведення системи закупівель в електронний формат. Іншими позитивними кроками є реалізація Стратегії реформування системи публічних закупівель на 2024–2026 роки, спеціальне маркування закупівель, які проводяться для виконання заходів Плану Ukraine Facility, приведення у відповідність до норм ЄС форми та змісту тендерних докумен-

licants for connection to networks, etc. Despite certain positive changes, the procedure for connecting to networks remains complex. Problems remain with filling out applications and documents, unjustified refusals or requirements, comments on project and cost estimate documentation, failure to meet deadlines for issuing permits, etc. Interactions between consumers and electricity producers whose power plants are connected to the consumer's internal electrical networks are also complicated.

It can be argued that measures to simplify the grid connection procedure have not been implemented systematically, and therefore bureaucratic barriers remain significant. To overcome them, it is necessary to ensure the deregulation of procedures by reducing the number of documents that must be submitted for connection, reducing the time required to obtain technical conditions and approvals, further digitising processes, and ensuring that businesses are informed about connection conditions, tariffs, regulatory requirements of network operators, etc.

Harmonisation of norms and rules with the European Union involves improving national legislation with a focus on ensuring compliance with EU directives.

The Facility Plan provides for the entry into force of legislation on the harmonisation of public procurement legislation with the EU *acquis*. In this regard, the transition of the procurement system to an electronic format is noteworthy. Other positive steps include the implementation of the Strategy for Reforming the Public Procurement System for 2024–2026, special marking of procurements carried out to implement the measures of the Ukraine Facility Plan, bringing the form and content of tender documents into line with EU standards, draft legislative initiatives are being developed to implement the provisions of Directive 2014/24/EU and Directive 2014/25/EU, and a law has been adopted to implement the provisions of Directive 2014/23/EU on PPPs into national legislation. Currently, the concept of a 'public procurement system' is not defined in regulations, there is insufficient transparency in the formation of the

тів, опрацьовуються проекти законодавчих ініціатив з імплементації положень Директиви 2014/24/ЄС та Директиви 2014/25/ЄС, прийнято закон по імплементації в національне законодавство положень Директиви 2014/23/ЄС з питань ДПП. На сьогодні нормативно не визначено саме поняття «система публічних закупівель», мають місце недостатня прозорість формування очікуваної вартості та вартості прямих договорів, їх виконання, низький рівень залученості бізнесу до участі в закупівлях, складність виконання судових рішень, недостатність моніторингу закупівель.

Відповідно до плану Україна Facility здійснено дії по поновленню планових перевірок органами ринкового нагляду нехарчової продукції, які були тимчасово призупинені на період дії воєнного стану та державний контроль нехарчової продукції митними органами, оновлено положення Митного кодексу з діяльності митних брокерів, затверджено технічний регламент з безпечності хімічної продукції, низка позитивних змін спостерігається в регулюванні фармацевтичної галузі, автоперевезень, будівельній галузі, тощо. Певна робота проводиться з прийняття гармонізованих стандартів методом перекладу для 3-х груп промислової продукції. Зроблені кроки щодо європеїзації національної системи правової охорони і захисту інтелектуальної власності.

Не дивлячись на позитивні зрушення процес гармонізації норм та правил з Європейським Союзом вимагає активізації. Під загрозою виконання зобов'язань з прийняття гармонізованих стандартів методом перекладу для 3-х груп промислової продукції. Україна залишається одним із транзитних пунктів для поставок контрафактної продукції до ЄС, має місце толерантне ставлення до фактів масових порушень, нехтування принципами доброчесності.

Підводячи підсумок, слід зазначити наступне. Україна повністю виконала свої зобов'язання в сфері реформування бізнес-середовища в 2024 р. та майже їх виконала за підсумками 1-го

expected value and cost of direct contracts and their implementation, low level of business involvement in procurement, complexity of enforcement of court decisions, and insufficient monitoring of procurement.

In accordance with the Ukraine Facility plan, measures have been taken to resume scheduled inspections by market surveillance authorities of non-food products, which were temporarily suspended during the period of martial law, and state control of non-food products by customs authorities. The provisions of the Customs Code on the activities of customs brokers have been updated, technical regulations on the safety of chemical products have been approved, and a number of positive changes have been observed in the regulation of the pharmaceutical industry, road transport, the construction industry, etc. Certain work is being done on the adoption of harmonised standards by translation for three groups of industrial products. Steps have been taken towards the Europeanisation of the national system of legal protection and defence of intellectual property.

Despite the positive developments, the process of harmonising norms and rules with the European Union requires intensification. The fulfilment of obligations to adopt harmonised standards by translation for three groups of industrial products is under threat. Ukraine remains one of the transit points for the supply of counterfeit products to the EU, and there is a tolerant attitude towards mass violations and disregard for the principles of integrity.

In summary, the following should be noted. Ukraine has fully fulfilled its obligations in the area of business environment reform in 2024 and has almost fulfilled them in the first half of 2025 (the obligation to reform the BEH was not fulfilled on time). At the same time, it should be noted that there is some resistance to business environment reforms, and entrepreneurs face various administrative barriers. This means that measures to improve the business environment have not yet led to systemic changes. As evidenced by the results of surveys of business representatives, their businesses, as a rule, do not feel this.

півріччя 2025р. (вчасно не було виконане зобов'язання по реформуванню БЕБ). Водночас слід вказати на певний супротив реформам бізнес-середовища, підприємцям доводиться стикатися з різного роду адміністративними бар'єрами. Це означає, що заходи з покращання бізнес-середовища поки що не обумовили системних змін. Як засвідчують результати опитувань представників бізнесу, їх бізнес, як правило, цього не відчуває.

Виходячи із досягнутих результатів та оцінюючи наявні проблеми підприємництва пов'язані з параметрами бізнес-середовища в контексті реалізації Програми Україна Facility в основному рекомендується:

- в сфері дерегуляції економіки та зменшення адміністративного тиску: забезпечити системний контроль регуляторних актів із посиленням координації між владою та бізнесом, удосконалити законодавство на основі системного аналізу, впровадити регуляторне пілотування, посилити аналітичні і організаційні можливості БЕБ із підвищенням прозорості, вдосконалити платформу «Пульт» для збору пропозицій з дерегуляції та підвищити прозорість і доступність інформації;
- в сфері зростання частки МСП в економіці: розвивати кредитні та грантові програми для МСП, сприяти розвитку інфраструктури підтримки МСП, підвищувати поінформованість бізнесу про можливості фінансової підтримки, посилювати інституційну підтримку інновацій через міжвідомчі групи з моніторингу та корегування інноваційної політики відповідно до індикаторів плану Україна Facility, розвивати бізнес-акселерацію та регуляторні «пісочниці», сприяти інклюзивному, екологічному бізнесу та підтримувати експортні стратегії МСП по виходу на європейські ринки;
- в сфері продовження реформи дерегуляції для спрощення ведення бізнесу: продовжувати роботу з аудиту регуляторних актів та скорочення регуляторних інструментів, розвивати електронне урядування, впроваджувати секторальний підхід до спрощення дозвільних проце-

Based on the results achieved and assessing the existing problems of entrepreneurship related to the parameters of the business environment in the context of the implementation of the Ukraine Facility Programme, the following recommendations are mainly made:

- in the area of economic deregulation and reduction of administrative pressure: ensure systematic control of regulatory acts with enhanced coordination between the government and business, improve legislation based on systematic analysis, introduce regulatory piloting, strengthen the analytical and organisational capabilities of the BEB with increased transparency, improve the Pulse platform for collecting proposals on deregulation, and increase the transparency and accessibility of information;
- in the area of increasing the share of SMEs in the economy: develop credit and grant programmes for SMEs, promote the development of SME support infrastructure, raise business awareness of financial support opportunities, strengthen institutional support for innovation through interdepartmental groups to monitor and adjust innovation policy in line with the indicators of the Ukraine Facility plan, develop business acceleration and regulatory sandboxes, promote inclusive, environmentally friendly business, and support SME export strategies for entering European markets;
- in the area of continuing deregulation reform to simplify doing business: continue work on auditing regulatory acts and reducing regulatory instruments, develop e-governance, implement a sectoral approach to simplifying licensing procedures, the declarative principle for obtaining permits and licences, automated business verification systems, transparent physical inspection procedures, mandatory audit of regulatory acts for corruption risks, improve communication with businesses to reduce regulatory costs;
- in the area of simplifying the procedure for connecting to networks: reducing network connection times by optimising procedures, training regulators according to EU standards, introducing a single digital platform for connection applications,

дур, декларативний принцип при отриманні дозволів і ліцензій, автоматизовані системи перевірки бізнесу, прозорі процедури фізичних перевірок, обов'язковий аудит регулятивних актів на предмет корупційних ризиків, покращувати комунікацію з бізнесом для зниження регуляторних витрат;

- в сфері спрощення процедури підключення до мереж: скоротити терміни підключення мереж через оптимізацію процедур, навчати регуляторів за стандартами ЄС, впровадити єдину цифрову платформу для заявок на підключення, підвищувати поінформованість бізнесу, запровадити публічний моніторинг потужностей і черг підключень, розробити чіткі механізми взаємодії споживачів і виробників електроенергії;

- в сфері гармонізації норм та правил з Європейським Союзом: покращити систему закупівель шляхом подолання бюрократії, інтеграції Prozorro та DREAM, підвищення кваліфікації замовників та аудиторів за стандартами ЄС, продовжити роботу по імплементації директив, зокрема 2014/24/ЄС і 2014/25/ЄС, гармонізувати технічні норми, наблизити авторське законодавство до acquis ЄС, посилити боротьбу з піратством і контрафактною продукцією.

raising business awareness, introducing public monitoring of capacities and connection queues, and developing clear mechanisms for interaction between consumers and electricity producers;

- in the area of harmonisation of rules and regulations with the European Union: improve the procurement system by overcoming bureaucracy, integrating Prozorro and DREAM, improve the qualifications of customers and auditors in accordance with EU standards, continue work on the implementation of directives, in particular 2014/24/EU and 2014/25/EU, harmonise technical standards, bring copyright legislation closer to the EU acquis, and strengthen the fight against piracy and counterfeit product

Аналітичний звіт сформований за результатами дослідження виконання Програми фінансової підтримки України від Європейського Союзу Ukraine Facility 2024-2027 у блоці «Економічні реформи» у сфері «Бізнес-середовище» і підготовлений в рамках ініціативи: «Ревіталізація української економіки: як побудувати з підприємцями нову прозору модель співпраці, орієнтовану на потреби бізнесу».

Метою дослідження є вивчення ходу реалізації плану Ukraine Facility в 2024-2025 (1-е півріччя) рр, в сфері бізнес-середовища, виявлення проблемних аспектів та обґрунтування рекомендацій з подальшого вдосконалення бізнес-клімату в Україні. Представлений в звіті матеріал стосується виключно завдань 8 розділу «Бізнес-середовище» плану, а тому не розкриває інших аспектів, які впливають на бізнес-середовище, але завдання по них представлені в інших розділах. Оцінці підлягають зміни в таких сферах бізнес-середовища:

- дерегуляція економіки з 2-х позицій – зменшення адміністративного тиску та спрощення ведення бізнесу,
- зростання частки МСП,
- спрощення процедури підключення до мереж,
- гармонізація норм та правил з ЄС.

Інформаційною основою для проведення дослідження послужили інформаційні матеріали з конкретних питань, представлені в мережі Інтернет, зокрема дашборд програми Ukraine Facility, нормативно-правові акти, інформація, подана на сайтах органів влади, оприлюднені матеріали з різних джерел. Дослідження базується на кількісних та якісних оцінках стану та динаміки бізнес-середовища, що передбачає не тільки опис заходів, а й те, яким чином вони впливають на бізнес-клімат і сприйняття його підприємницькою спільнотою. Відповідно до уваги бралися оцінки стану бізнес-середовища, зроблені в рамках опитувань представників бізнесу. Оскільки наразі відсутні опитування, що безпосередньо стосуються змін бізнес-середовища в межах виконання Плану Ukraine Facility, для аналізу використано результати опитувань підприємців, які містять оцінку відповідних параметрів.

Звіт включає вступ, 6 аналітичних розділів, висновки та рекомендації, список використаних джерел.

ОГЛЯД ЗАВДАНЬ ПРОГРАМИ UKRAINE FACILITY 2024-2027 В СФЕРІ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

Ukraine Facility є програмою фінансової підтримки України від Європейського Союзу протягом 2024-2027 років, яка передбачає сприяння макрофінансовій стабільності, відновленню, модернізації та руху України до членства в ЄС. Відтак основними цілями програми є [1]:

- відновлення, реконструкція та модернізація критичної інфраструктури;
- підтримка реформ на шляху до вступу в ЄС;
- фінансова підтримка держави - забезпечення безперервності надання основних послуг;
- мобілізація інвестицій для швидкого економічного відновлення та сталого зростання;
- пом'якшення гуманітарних наслідків війни, сприяння соціальній згуртованості та стійкості суспільства.

Основою для реалізації програми є План для Ukraine Facility, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 року № 244-р, схвалений Європейською Комісією у квітні 2024 року та затверджений Радою ЄС у травні 2024 року [2]. Відповідно до плану одним із його пріоритетів є покращання бізнес-середовища, чому присвячений 8 розділ, який називається «Бізнес-середовище».

Підтримка МСП і стимулювання ділової активності реалізується за трьома напрямками роботи: удосконалення регуляторного середовища, полегшення доступу до фінансування та ринків та гармонізація українського законодавства та стандартів з законодавством та нормами ЄС. Кожен з цих напрямів має, серед іншого, включати такий наскрізний компонент як стандарти відповідального ведення бізнесу [2]. Це вимагатиме втілення 6 реформ і виконання 10 індикаторів.

Рис.1. Індикативний графік виконання заходів Плану для Ukraine Facility у сфері бізнес-середовища [3].

1. ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЗМЕНШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТИСКУ

В сфері бізнес-середовища передбачається створення нової прозорої моделі співпраці з бізнесом, орієнтованої на його потреби, що вимагатиме розв'язання таких завдань [3]:

- дерегуляція економіки та зменшення адміністративного тиску на бізнес, зокрема
- через реформу БЕБ;
- зростання частки МСП в економіці;
- продовження реформи дерегуляції для спрощення ведення бізнесу;
- спрощення процедури підключення до мереж;
- гармонізація норм та правил з Європейським Союзом.

Індикативний план заходів 8 розділу плану включає 12 заходів, 10 з яких реалізуються Мінекономіки, 1 Мінюстом і 1 Мінінфраструктури.

1. ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЗМЕНШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТИСКУ

У сфері дерегуляції економіки та зниження адміністративного тиску Планом Ukraine Facility передбачено комплексні заходи, спрямовані на покращення регуляторного середовища та реформування Бюро економічної безпеки (БЕБ).

Для вдосконалення регуляторної політики заплановано прийняття Стратегії та Плану заходів з дерегуляції, що передбачає:

- затвердження відповідного Розпорядження Кабінету Міністрів України (III квартал 2024 року)
- прийняття та набуття чинності законодавчих актів щодо дерегуляції та спрощення умов ведення бізнесу (III квартал 2025 року) [2].

В рамках даної реформи оновлено План заходів щодо дерегуляції господарської діяльності та покращення бізнес-клімату (зміни затверджені Розпорядженням КМ України від 03 вересня 2024 № 838-р) [4]. Документ передбачає 99 заходів у різних сферах економічної діяльності, спрямованих на скорочення регулювання доступу до ринку та кількості наглядових і контрольних функцій. Це заходи з впорядкування процесів, зменшення регуляторного навантаження та усунення дублюючих, суперечливих і застарілих регуляторних інструментів.

Індикаторами виконання плану є [2]:

- скорочення та цифровізація регулювань доступу до ринків;
- зміна карально-репресивної моделі державного нагляду (контролю) на превентивну (ризико-орієнтований підхід);
- зменшення кількості контрольних-наглядових функцій.

Для прискорення дерегуляції при КМ створено тимчасовий дорадчий орган – Міжвідомчу робочу групу (МРГ) [5]. Станом на 08.04.2025р. МРГ переглянула 1323 регуляторних

1. ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЗМЕНШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТИСКУ

інструментів для бізнесу. З них 584 рекомендовано спростити, 456 – скасувати, 352 інструменти вже скасовано [6]. Кількість скасованих актів складає майже 27 відсотків під переглянутої кількості. За розрахунками експертів, залучених до роботи над реформою, це дасть економічний ефект понад 600 мільйонів гривень [7].

На засіданні 8 квітня 2025 року Уряд скасував понад 200 інструментів державного регулювання, зокрема визнав такими, що втратили чинність 43 нормативних акти та окремі норми ще у 30 рішеннях. Розпорядженням КМ від 08 квітня 2025 р. № 317-р [8] скасовано 182 інструменти дерегулювання. 150 інструментів у сфері охорони здоров'я та санітарного контролю, 17 – у сфері аграрно-промислового комплексу, 15 - у сферах охорони праці, торгівлі, будівництва, пожежної безпеки та зовнішньоекономічної діяльності [7]

В травні 2025р КМ підтримав законопроект про скасування ще 63 дублюючих та неактуальних вимог держрегулювання до бізнесу, - впровадиться після відповідного схвалення ВР України. Деретуляція стосуються АПК, лісового та мисливського господарства, рибальства, охорони тваринного світу, охорони води та повітря, зовнішньоекономічної діяльності, інвестицій, інновацій, енергетики, альтернативного палива, будівництва і низки інших сфер. Це дозволить бізнесу зекономити близько 400 млн грн [9]. Зниження загального регуляторного навантаження на бізнес через проведення активної дерегуляції господарської діяльності та зменшення тиску контролюючих органів на суб'єктів господарської діяльності визначені стратегічними цілями Стратегії діяльності Державної регуляторної служби України на період 2023-2025рр [10].

Низка дерегулятивних заходів передбачається Державною антикорупційною програмою на 2022-2025рр, затвердженою Постановою КМ України від 4 березня 2023 р. № 220 [11]. Розділ 2.2 означеної програми присвячений державному регулюванню економіки, зокрема надмірному та необґрунтованому регуляторному навантаженню на бізнес, що обумовлює високий рівень корупції у цій сфері.

Державою прийнято низку регуляторних документів, які спрощують умови ведення бізнесу з врахуванням реалій війни. Зокрема, Закон України від 17 липня 2024 року № 3869-IX дозволяє отримувати дозволи та ліцензії шляхом подання декларації, яка автоматично прирівнюється до дозволу (правило діє на час воєнного стану та ще три місяці після його завершення) [12]. Законом від 22.05.2024р. № 3723-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності об'єктів критичної інфраструктури під час дії воєнного стану» розширено перелік господарських товариств, до яких застосовується мораторій на відкриття процедури банкрутства, які відповідають сукупності визначених критеріїв [13]. Запроваджено реальний мораторій на перевірки бізнесу з боку державних органів, а також на будь-яке інше втручання державних структур у господарську діяльність [14].

Верховною Радою України Закон України № 3840-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення діяльності Бюро економічної безпеки України», який набрав чинності 29 червня 2024 року. Закон запровадив механізми, які в основному стосуються вдосконалення кадрового забезпечення БЕБ шляхом впровадження процедур конкурсного відбору, атестації, впорядкування розподілу повноважень, застосування контрактної системи для працівників [15]. Не дивлячись на те, що закладені в законі механізми покликані сприяти зміцненню довіри до БЕБ зі сторони бізнесу, 16 бізнес-асоціацій в своїй спільній заяві вказали на певні недоліки, зокрема наголосили на доцільності посилення аналітичної функції шляхом надання доступу для БЕБ до існуючих державних інформаційних систем, на відсутності встановлених критеріїв роботи оновленого БЕБ та їх постійного контролю, на необхідності під час переатестації кадрів

1. ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЗМЕНШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТИСКУ

керуватися обґрунтованим сумнівом, який базується на фактах, документах тощо – під час перевірки доброчесності кандидата [16].

Слід відмітити, що вдосконалення кадрового забезпечення БЕБ є важливим, але не єдиним чинником зменшення адміністративного тиску. Для вдосконалення розслідування кримінальних правопорушень в економічній сфері вимагається узгодженість роботи БЕБ, Нацполіції, НАБУ, подальше вдосконалення управлінських інструментів його діяльності, а також подолання супротиву реформам державного управління. Як підтвердження, факт відхилення КМ України обраного конкурсною комісією О. Цивінського на посаду очільника БЕБ. Не дивлячись на те, що кандидат пройшов всі перевірки, підставою послужило вивчення додаткових матеріалів, зокрема матеріалів СБУ, які «стосуються питань національної безпеки і вміщують у собі відповідні оцінки безпеки» [17]. Питання було розв'язане після додаткового проходження кандидатом поліграфу, який не є підставою для прийняття рішення про відмову особі у зайнятті посади, а використовуються виключно як інформація ймовірного характеру [18]. Це ще раз доводить опір зі сторони урядовців реформам, їх бажання зберегти за собою важелі впливу на бізнес. Дослідження регуляторного тиску, яке було проведене DRDO наприкінці 2024р. доводить, що четверта частина опитаних підприємств стикалися з зловживанням представниками влади регуляторними нормами. У топі проблем – недосконале законодавство у сферах, де бізнес провадить свою діяльність (56,3%), недосконала фіскальна політика (45,5%), велика кількість дозволів, які необхідно отримувати для ведення бізнесу (34,6%). Недосконалість законодавства у певній сфері підтвердили 61,4 відсотка представників юридичних осіб та 44,8 відсотки ФОП. 70,8% респондентів визнали недостатність заходів з дерегулювання, 17,4% відмітили зменшення регуляторного тиску, 8,6% вказали на створення сприятливих умов для ведення бізнесу і лише 3,3% відзначили, що забезпечується захист прав та інтересів бізнесу. Водночас відмічається пасивність бізнесу в процесах формування регуляторної політики. Зокрема, 68,1% опитаних підприємств не залучались до процесів дерегуляції, 18,4 % надавали свої пропозиції, 13,5% самостійно брали участь в обговоренні регуляторних змін з органами влади [19].

Опитування власників та керівників ММСБ в рамках проекту «Трансформаційне відновлення задля безпеки людей в Україні» (останні дані станом на березень 2025р). демонструє динаміку, наведену на рис.1. В 1 кварталі поточного року дещо зросла частка суб'єктів, які відмітили послаблення тиску на бізнес з одночасним трохи більшим збільшенням частки респондентів, які відмітили його посилення.

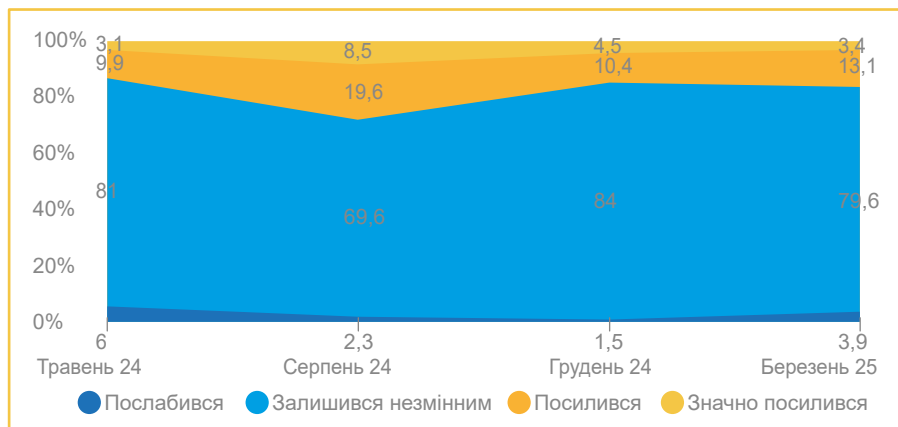

Рис.1. Динаміка тиску на бізнес за результатами опитування в рамках проекту «Трансформаційне відновлення задля безпеки людей в Україні» [20,21].

2. ЗРОСТАННЯ ЧАСТКИ МСП В ЕКОНОМІЦІ

Визначена тенденція підтверджується результатами щомісячного опитування підприємств промисловості, здійснюваного ІЕД [22]. Даючи відповідь на питання «ким є держава для бізнесу» четверта частина опитаних респондентів кваліфікували її як перешкоду для ведення бізнесу, додатково 2-а відсотки визнали її ворогом. За період з березня 2024 р. зросла частка респондентів, які визначили державу як регулятора або перешкоду, що свідчить про посилення регуляторного впливу. Проте слід відмітити, що зміни у сприйнятті бізнесом держави не є значними. Співвідношення між позитивними та негативними оцінками економічної політики бізнесу протягом 2025р залишається майже незмінним, частка останніх має незначну тенденцію до зменшення.

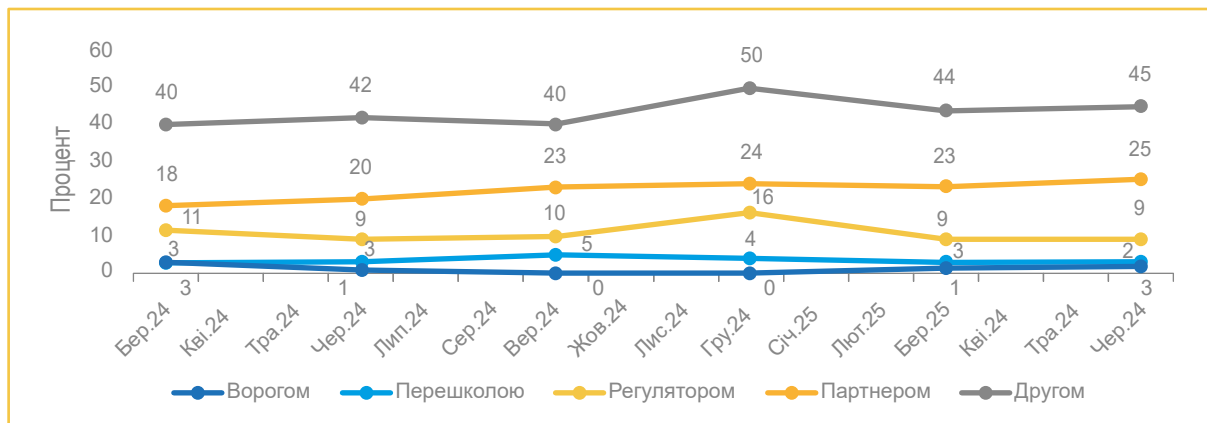

Рис.2. Сприйняття держави представниками бізнесу (за відповідями на питання «Сьогодні в Україні держава для бізнесу є...») [22].

В дослідженні Торгово-промислової палати України, проведеному серед її членів у червні 2025р. причиною масового закриття ФОП у 2025р. 43% респондентів назвали погіршення умов ведення бізнесу, 14 % вказали на поступову детінізацію економіки [23]. Останній показник говорить про незначні досягнення з детінізації малого підприємництва. Набагато масштабнішою проблемою є тіньовий сектор в сферах, де присутній переважно великий та середній бізнес. Для прикладу, на кінець 2024р. трати бюджету через тіньові ринки лише трьох секторів (паливо, тютюн, алкоголь) складають близько 40 млрд гривень на рік [24], що вказує на проблеми в діяльності БЕБ щодо захисту економічних інтересів держави та сприяння економічній безпеці ведення бізнесу.

2. ЗРОСТАННЯ ЧАСТКИ МСП В ЕКОНОМІЦІ

План Ukraine Facility визначає низку зобов'язань України щодо зростання частки МСП в економіці. По виконанню цих зобов'язань зроблені наступні кроки:

1) Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 821-р від 30 серпня 2024 року затверджено Стратегію відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і

2. ЗРОСТАННЯ ЧАСТКИ МСП В ЕКОНОМІЦІ

середнього підприємництва на період до 2027 року та операційний план заходів з її реалізації у 2024–2027 роках [25]. Стратегія націлена на досягнення комплексу оперативних цілей з збільшення частки МСП в економіці, зокрема:

- полегшення доступу до капіталу та ресурсів;
- сприяння інноваційній діяльності;
- відповідальне та інклюзивне підприємництво;
- посилення конкурентоспроможності та збільшення експорту.

За вищенаведеними стратегічними цілями Операційним планом передбачено 86 заходів з вказівкою відповідальних за виконання, строків виконання, індикаторів виконання, очікувані результати; джерел фінансування.

2) 29 березня 2024 року Кабінетом Міністрів України прийнято постанову № 341 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державного стимулювання створення індустріальних парків, та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 р. № 1207» [26].

● Полегшення доступу до капіталів та ресурсів забезпечується через розширення можливостей фінансування підприємницької діяльності.

● Доступність кредитів. В рамках Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%», яка реалізує механізм компенсації відсоткових ставок за кредитами суб'єктів МСП, за час війни станом на 21 липня 2025р видано 85 235 кредитів на 324,8 млрд грн [27].

У 2025 році держава передбачила 18 млрд грн на компенсацію процентних ставок, щоб підприємці могли й надалі отримувати пільгові кредити. Для бізнесу у зонах високого воєнного ризику передбачено ще більш м'які умови -1% річних на інвестиційні цілі протягом перших 24 місяців та 5% надалі. В поточному році середньомісячні обсяги кредитування зросли більш ніж удвічі порівняно з показниками 2022-2024 років [28].

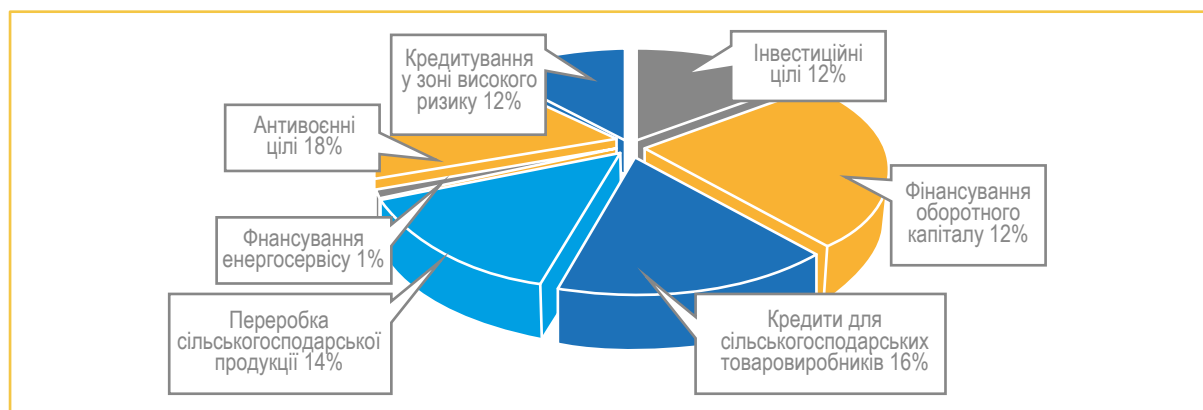

Рис. 3. Цільове призначення кредитів за Державною програмою «Доступні кредити 5-7-9» [27].

Результативність програми:

- активізує інвестиційну діяльність МСП. Лише за перші чотири місяці 2025р. підприємці залучили 6,8 млрд грн інвестиційних кредитів — це на 80% більше у середньомісячному вимірі, ніж у попередні роки дії воєнного стану [29];
- сприяє стабільності МСП – 24 відсотка залучених кредитних коштів біли скеровані на поповнення оборотного капіталу [27];

2. ЗРОСТАННЯ ЧАСТКИ МСП В ЕКОНОМІЦІ

■● в фокусі програми найбільш вразливі сектори вітчизняної економіки - переробна промисловість, виробництво в зоні високого воєнного ризику та відбудова зруйнованих підприємств, агросектор, енергонезалежність бізнесу[29];

■● фінансування забезпечується в співпраці з європейськими фінансовими інституціями, що сприяє впровадженню європейських стандартів фінансової підтримки, забезпечує прозорість процедур кредитування МСП.

Не дивлячись на результативність, програма обмежена обсягом скерованих на її реалізацію ресурсів, а тому не розв'язує потреб в кредитах для переважаючої більшості МСП. За результатами опитування вкінці 2024 р. 1716 представників малого бізнесу в рамках дослідження «Індекс настроїв малого бізнесу в 2024р» лише 4,9 відсотка опитаних відзначили наявність пропозицій та можливостей отримання кредитів, для 19,0% - кредити є доступними, 36,9% не визначилися з оцінкою, 33,7% їх визначили як важко- або недоступними [30]. Серед опитаних у червні 2025р промислових підприємств на брак обігових коштів вказали 15% опитаних [22], що засвідчує проблемність залучення короткострокових кредитів. На брак обігових коштів вказали 21,9% МСП, опитаних в II-му кварталі 2025р підприємств в рамках (дослідження НБУ України «Ділові очікування підприємств України»). Визначальними факторами, які можуть МСП уникати/відкладати використання кредитних послуг банків названі занадто високі ставки (45,7%), надмірні вимоги до застави (24,7%), невпевненість в спроможності повернути кредит (24,1%), складна процедура оформлення документів (19,2%). 85,5 відсотка малих підприємств останнім часом не відчувають змін в умовах кредитування. В той же час для 35,7 представників МСП очікують на збільшення потреб їх бізнесу у кредитах [31].

Грантова підтримка «єРобота». Перевагами даного механізму підтримки є те, що при виконанні грантових умов кошти не повертаються, охоплюється 6 напрямків підприємницької діяльності («власна справа», переробка, садівництво, теплиці, стартапи, ІТ-освіта), є можливість участі незалежно від підприємницького досвіду, має місце спрощений порядок подання заявки через портал «Дія» [32], створюються умови для адаптації МСП до мінливих умов підприємницького середовища та подолання проблем бізнесу в умовах війни.

Для підприємців проблемними аспектами участі в програмі грантової підтримки є: висока конкуренція серед заявників, необхідність підготовки документів, довідок, бізнес-плану, що вимагає необхідних компетенцій, вимоги до створення робочих місць та ведення фінзвітності і контролю [33]. За даними Мінекономіки кошти, освоєні за програмою «Власна справа», починаючи з 2022р станом на 11 липня 2025р дозволили реалізувати біля 29,9 тис. проєктів в сфері малого бізнесу та забезпечили створення біля 54,6 тис. робочих місць [34].

Для МСП запроваджені грантові програми в рамках міжнародної донорської допомоги [35], проте вони мають низку вимог, які не завжди може виконати вітчизняний бізнес.

За опитуваннями більшість представників малого бізнесу (62%) планує залучити кошти до свого бізнесу у 2025 році, використовуючи наступні джерела: власні кошти (47%), гранти (державні — 9,2% й від міжнародних організацій — 11, 5%), інвестиції від українських (6,3%) або іноземних (4,1%) приватних осіб / компаній, кредити (16%). Спостерігається тенденція до збільшення частки осіб, які планують збільшити вкладання власного капіталу та залучення кредитних коштів [30].

На сьогодні в Україні відсутнє окреме законодавче регулювання страхування воєнних ризиків, яке передбачене операційним планом Стратегії відновлення [25, 36].

Сприяння інноваційній діяльності реалізується через формування відповідної інфра-

2. ЗРОСТАННЯ ЧАСТКИ МСП В ЕКОНОМІЦІ

структури інноваційного розвитку МСП [25] та фінансову підтримку інновацій. Для забезпечення державної підтримки інноваційної діяльності створено наступні інституції [37] :

- Український фонд стартапів (офіційна назва Фонд Розвитку Інновацій);
- Державна інноваційна фінансово-кредитна установа (ДІФКУ);
- Національний фонд досліджень України;
- Центр підтримки технологій та інновацій (TISC)

Сприяння інноваціям забезпечується також мережею інститутів різних організаційно-правових форм та форм власності, змістом діяльності яких є сприяння інноваційній діяльності. Стимулюванню розвитку таких інституцій сприяють пільги, передбачені чинним законодавством.

Діяльність інституцій зі сприяння інноваційній діяльності в основному зосереджена на допомозі в пошуку джерел фінансування з орієнтацією на можливості залучення коштів міжнародної допомоги та виходу на світові ринки капіталу. Недоліком інституційного забезпечення сприяння інноваційній діяльності є відсутність координації в діяльності між окремими інституціями.

В рамках виконання Плану Ukraine Facility активізовано діяльність з розвитку індустріальних парків. За відстеженням Мінекономіки з 11.06.2024 по 11.06.2025 за бюджетною програмою КПКВК 1201340 «Державне стимулювання створення індустріальних парків» використано за 2024р. 925 051,6 тис.грн., на 2025р. виділено 500 000 тис грн, з яких станом на 11.06.2025р використано 202 910,5 тис. грн. При підписанні заяви про приєднання до договору про державне стимулювання заявники взяли на себе зобов'язання побудувати впродовж двох років на території 15 індустріальних парків сумарно 75 тис. м² площі виробничих приміщень та залучити мінімум 30 учасників індустріальних парків [38].

Підтримці інноваційної діяльності сприяє низка програм, зокрема програма державної підтримки «Доступні кредити 5-7-9%», Програма ЄБРР та GEF «Україна: сталі інновації у ланцюжках створення вартості в біоенергетиці», гранти за зверненням до Фонду розвитку інновацій [39]. Певні можливості залучення коштів під інновації забезпечуються в рамках міжнародної технічної допомоги.

За величиною глобального індексу інновацій 2024р. Україна (60-те місце) опустилася на п'ять позицій і тепер посідає 4-те місце серед групи країн з рівнем доходу нижче середнього. На її позицію найбільше впливає падіння показників, пов'язаних з її інституціями (107-ме місце), людським капіталом і дослідженнями (54-те місце), ефективність уряду (99-те місце), верховенство права (115-те місце). Приплив прямих іноземних інвестицій (88-ме місце) значно скоротився [40].

Відповідальне та інклюзивне підприємництво – важлива умова збільшення частки МСП та виконання Плану Ukraine Facility. Заходи, які передбачають вдосконалення нормативно-правової бази, поліпшення бізнес-середовища, розвиток людського потенціалу включають елементи відповідальності бізнесу. Цьому сприяє реалізація заходів з виконання Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року [41].

Проблема інклюзивного підприємництва для України є особливо актуальною з огляду на наслідки війни, зокрема потреби зайнятості осіб з інвалідністю та ветеранів.

З 2023р діє програма **«Гранти для ветеранів»** спрямована на учасників бойових дій, членів їхніх сімей, ветеранів, осіб з інвалідністю внаслідок війни та ветеранський бізнес. За програмою є можливість отримати гранти на розвиток бізнесу за певних умов від 250 тис до 1 млн грн [42]. Станом на 11.07.2025 фактично профінансовано 1 955 гранти на

2. ЗРОСТАННЯ ЧАСТКИ МСП В ЕКОНОМІЦІ

суму 932,1 млн грн [34].

Стратегією відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року передбачається сприяння розвитку **жіночого** та **молодіжного** бізнесу. На сьогодні підтримка цих інклюзивних категорій організується в рамках різного роду державних, міжнародних та приватних ініціатив. Через платформу ДІЯ станом на 29.07.2025р. актуальними є заявки на гранти для жінок підприємців у переробній промисловості, власниць мікро- малих підприємств у Київській та Сумській областях, у сфері сільського господарства Київщини, жінок, які створюють проривні інновації у STEM-сфері, жінок ВПО для започаткування і розвитку бізнесу [43]. В рамках грантової підтримки «Власна справа» молодь віком від 18 до 25 років можуть отримати грант до 150 000 грн без вимоги створення робочих місць [44].

Посилення конкурентоспроможності та збільшення експорту забезпечується завдяки політиці сприяння МСП, яка реалізується з допомогою міжнародних інститутів. У 2024 році нам експорт країни порівняно з 2023 роком зріс на 15% [45], що є наслідком комплексу заходів зі сприяння розвитку МСП. Безпосередньо нарощенню конкурентоспроможності та експортного потенціалу сприяє реалізація політики «Зроблено в Україні» [46], яка покращує умови ведення бізнесу, а саме реалізує заходи з

- стимулювання попиту на вітчизняні товари;
- інвестування реального сектору економіки (грантова програма «Гранти для переробних підприємств», націлена на допомогу в плані модернізації або створення нових виробничих потужностей (грант до 8 млн грн))[47];
- збільшення несировинного експорту;
- підтримки мікро- і малого бізнесу.

В рамках збільшення несировинного експорту має місце партнерська кредитна програма для експортерів, можливість на пільгових умовах брати участь в міжнародних виставках в рамках національного стенду України, «єдине вікно» допомоги українським експортерам у виході на нові ринки, цифровий сервіс Міністерства закордонних справ для координації зусиль експортерів і дипломатичних установ України за кордоном у понад 120 країнах світу [46]. МСП отримують доступ до фінансів та ринків в рамках діяльності Альянсу Стійкості МСП [48].

За результатами опитування МСП в 2-му кварталі 2025р. 28,3 представників малих підприємств та 20,0 середніх очікують збільшення обсягів реалізації їх продукції в наступні 12 місяців на зовнішньому ринку, зменшення обсягів реалізації очікують відповідно 10,9 та 17,8 відсотка, решта 60,9% та 62,2% прогнозують незмінність ситуації [31]. Дослідження доводять низьку залученість малих підприємств до експортних операцій - 83,4% представників малого бізнесу не експортують свій товар за кордон [30].

Підсумовуючи виконання Плану Ukraine Facility по забезпеченню зростання частки МСП в економіці, слід відмітити низку результативних ініціатив зі стимулювання МСП, що посприяли його розвитку, незважаючи на нестабільності та ризики, обумовлені війною. Водночас в сфері реалізації доступу до фінансів та ринків, впровадження програм стимулювання та фінансування для МСП має місце низка проблем, а саме, недостатня інституційна спроможність та збалансованість інфраструктури підтримки МСП, обмеженість виділених ресурсів на сприяння МСП (42,5 % МСП відчувають нестачу капіталу [20]), умови надання допомоги часто є недоступними, виходячи із специфіки бізнесу, умов роботи, процедури отримання, тощо, мала поінформованість МСП щодо можливостей отримання допомоги.

3. ПРОДОВЖЕННЯ РЕФОРМИ ДЕРЕГУЛЯЦІЇ ДЛЯ СПРОЩЕННЯ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Продовження реформи дерегуляції є важливою умовою поліпшення бізнес-середовища. Завдання Плану Ukraine Facility з дерегуляції з врахуванням запланованих термінів отримання результатів на сьогодні оцінюються як виконані. Опис здійсненої роботи представлений в п. 1. Основні результати:

- оновлено план заходів щодо дерегуляції господарської діяльності та покращення бізнес-клімату;
- створено МРГ з прискореного перегляду інструментів державного регулювання господарської діяльності, якісний склад якої забезпечує узгодженість дій різних державних інституцій та інтересів бізнесу;
- має місце спрощення низки регуляторних процедур та зменшення регуляторного навантаження на бізнес;
- прийняті державною рішення спрощують умови ведення бізнесу за умов воєнного стану;
- впроваджується декларативний принцип отримання дозволів та ліцензій;
- зроблені кроки по перезавантаженню роботи БЕБ в напрямку укріплення принципів прозорості та доброчесності у взаємовідносинах держави та бізнесу.

Продовження реформи дерегуляції передбачає усунення бар'єрів для ведення бізнесу за 2-а векторами руху:

- перегляд, впорядкування, спрощення, скасування (при потребі) процедур та документів з врахуванням сучасних реалій ведення бізнесу;
- цифровізація надання державних послуг.

Щодо першого вектора руху, найбільш помітним для підприємців стала ліквідація обов'язкових процедур і документів, що тривалий час створювали штучні бар'єри у щоденній господарській діяльності. Серед них - скасування санітарних паспортів, дозволів на реалізацію певної продукції, застарілих висновків і погоджень, а також спрощення вимог у будівництві, агросекторі, сфері торгівлі та охорони праці [49].

Цифровізація бізнесу створює можливості отримання дозвільних документів онлайн, без відвідування дозвільних установ. Постановою КМУ від 05.07.2024 № 795 затверджено перший етап експериментального проекту «Дозвіл, якою пропонується цифровізація 7 процедур, зокрема подання декларації відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з питань охорони праці, видача висновку щодо продовження граничних строків розрахунків за окремими операціями з експорту та імпорту товарів, подання та розгляд скарг здобувачів ліцензій, ліцензіатів на дії (бездіяльність) органів ліцензування щодо порушення законодавства у сфері ліцензування. Йде робота над вибором послуг для другого етапу «Дозволу» [42]. Започаткована і вдосконалюється комунікація бізнесу з державними органами через онлайн-платформу «Пульс». Система складається

3. ПРОДОВЖЕННЯ РЕФОРМИ ДЕРЕГУЛЯЦІЇ ДЛЯ СПРОЩЕННЯ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

ся з трьох компонентів — дашборду, інформаційного вікна та особистого кабінету. Це єдина цифрова платформа для прозорих відносин між державою та бізнесом, на якій кожен користувач може оцінити якість отриманих державних послуг; подати звернення щодо труднощів у співпраці з держорганами; надати позитивний відгук або рекомендації для масштабування ефективних практик. Станом на 4 серпня 2025р. отримано 197,6 тис відгуків. За підсумками липня позитивних відгуків 49%, нейтральних 17%, негативних 34%. Найчастіше негативні відгуки залишали представники малого бізнесу [50].

Дерегуляція суттєво поліпшує умови ведення бізнесу. По-перше, це економія часу та коштів. Завдяки дерегуляції та цифровим сервісам, бізнес може зекономити до 21,3 млрд грн на адміністративних витратах [49]. За розрахунками, запровадження е-Дозволу спростить ведення бізнесу для близько 200 тис. суб'єктів господарювання щорічно [51]. По-друге, зростає рівнянь прогнозованості та прозорості - є можливість перевірити статус документа, подати заявку або оскаржити рішення онлайн). По-третє, зменшується роль людського фактору, відповідно стає менше можливостей для різного роду корупційних дій.

За інформацією Державної регуляторної служби (ДРС) спостерігається зниження регуляторної діяльності ОБВ у 2024 році. За результатами опрацювання проектів регуляторних актів ДРС у 2024 році: погоджено 409 або 85 відсотків (у 2023 році – 91 відсоток) проектів; відмовлено в погодженні 75 або 15 відсотків (у 2023 році – 9 відсотків). З метою недопущення запровадження регулювань, наслідком прийняття яких могло стати погіршення умов провадження господарської діяльності та створення передумов для зловживань в окремих сферах господарської діяльності, ДРС відмовлено в погодженні низки проектів регуляторних актів, розроблених центральними органами виконавчої влади [52].

Водночас план заходів щодо дерегуляції господарської діяльності та покращення бізнес-клімату на 2024-2025 роки передбачає виконання 147 заходів, з яких виконано 27 заходів або близько 40 відсотків. За результатом проведеного моніторингу стану виконання плану дерегуляції виявлено, що на 2024 рік було заплановано виконання 82 заходів, з яких виконано 20 заходів або близько 17 відсотків [52].

Як наслідок, в регуляторному середовищі відсутні суттєві зміни. Це доводять тренди, представлені на рис. 4., які вказують, що проблеми, пов'язані з роботою регуляторних органів, на думку бізнесу залишаються практично незмінними.

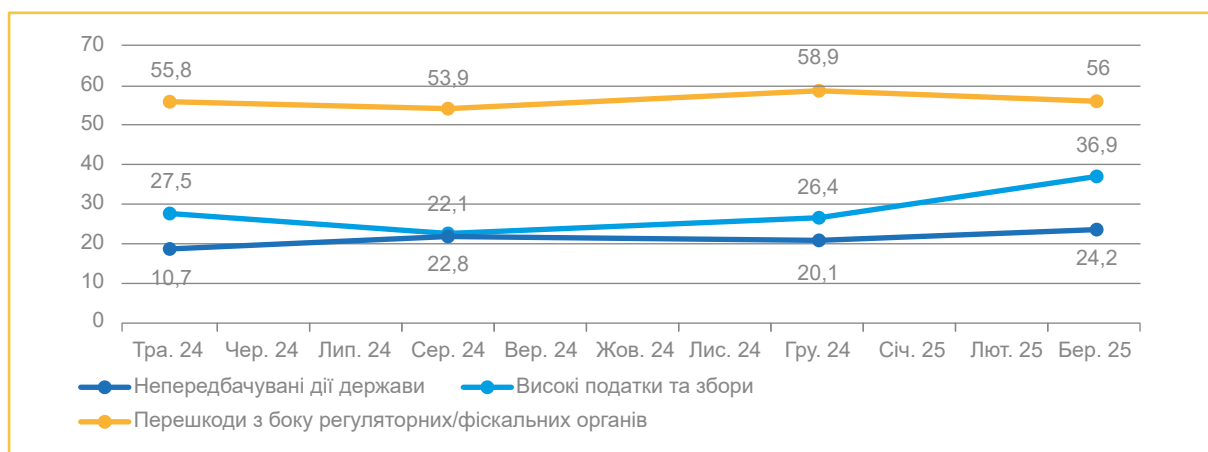

Рис.4. Відсоток респондентів, які вказали на наявність проблем, пов'язаних з державним регулюванням, за результатами опитування в рамках проекту «Трансформаційне відновлення задля безпеки людей в Україні» [14-18].

3. ПРОДОВЖЕННЯ РЕФОРМИ ДЕРЕГУЛЯЦІЇ ДЛЯ СПРОЩЕННЯ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

За результатами досліджень на кінець 2024р. середньозважені загальноадміністративні витрати на виконання регуляторних норм залежно від масштабів бізнесу коливалися для ФОП від 5,5 до 0,5 відсотка від обсягів реалізації і для юридичних осіб від 4,3 до 0,1 відсотка. Лише 43,8% опитаних представників бізнесу вказали, що спроможні виконати регуляторні норми власними силами, решта вимушена залучати сторонніх осіб, що свідчить про складність регуляторних процедур. Для виконання регуляторних вимог 20,5% опитаних утримують штатного працівника з середнім місячним окладом 24,5 тис грн [19]. Спрощення регуляторних процедур, цифровізація, скасування недієвих регулювань дадуть свій результат за умови, коли і держава, і бізнес будуть дотримуватися верховенства права, принципів доброчесності, відповідального ведення бізнесу та разом протидіяти різного роду корупційним намірам та зловживанням. Вимагаються зміна системи державного нагляду, інституційна реформа контролюючих органів, запровадження ризикоорієнтованих систем перевірки бізнесу, механізмів консультативної перевірки, оприлюднення результатів перевірок, громадський моніторинг та контроль за наглядово-контрольними органами.

4. СПРОЩЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПІДКЛЮЧЕННЯ ДО МЕРЕЖ

Спрощення процедури підключення до інженерних мереж – один із важливих чинників покращення бізнес-середовища. Йдеться передусім про полегшення доступу бізнесу інфраструктурних мереж, зокрема енергетичних та комунальних. Приєднання до інженерних мереж традиційно займає багато часу, що є небажаним для бізнесу, оскільки всяке сповільнення виходу на ринок загрожує появою сильного конкурента і втратою споживачів продукції.

Останнім часом мають місце певні кроки по спрощенню процедури підключення до мереж, зокрема:

● запроваджено «єдине вікно» з приєднання до електромереж для споживачів потужністю до 1 МВт (це малий і середній бізнес). Нові правила передбачають принцип мовчазного погодження проєктної документації та вільний доступ до геопросторових даних про територію, інженерно-геологічні умови, будівельну діяльність, об'єкти інженерної інфраструктури тощо [53];

● спрощено регулювання на оптових енергетичних ринках відповідно до Регламенту про доброчесність та прозорість на оптовому енергетичному ринку (REMIT) [54] та скасовано низку обмежуючих норм [55];

● існує можливість подання документів на приєднання до газових мереж в електронному вигляді [53];

● прийнята Постанова від 13 травня 2025 р. N 547 про формування Інформаційної бази даних споживання природного газу [56];

- врегульовано процедуру приєднання генеруючих установок до електричних мереж споживачів [57];

- запроваджується система моніторингу надання послуг з приєднання до електричних мереж (з 1 серпня 2025р.) [58];

- заплановано на IV квартал 2025р. підготовку Проєкту наказу Міністерства розвитку громад та територій України «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження технічних умов на приєднання до систем централізованого водопостачання та/або централізованого водовідведення» [59];

- спрощення процедур обслуговування заявників на підключення до мереж завдяки впровадженню цифрових технологій (використання електронних кабінетів, електронного цифрового підпису, вибірково електронного погодження технічних умов та проєктів).

Не дивлячись на це процедури підключення до мереж залишаються складними, ініціативи щодо їх спрощення наштовхують на бюрократичні перепони. Так законопроект № 11382, який мав спростити та пришвидшити процес приєднання нових об'єктів до електричних, газових, теплових мереж та мереж централізованого водопостачання так і не був прийнятий [60].

За нормами Кодексу систем розподілу строки виконання приєднання до електромереж коливаються від 45 до 350 календарних днів залежно від виду приєднання, потужності, стану відведення земельних ділянок під облаштування елементів. Проблемні питання при виконанні процедури приєднання полягають у:

- відмові ОС приймати заяву з причин її невірної заповнення або недоліків у документах, що до неї додані;

- висуванні необґрунтованих зауважень та вимог;

- наданні технічних умов з необґрунтованими вимогами;

- висуванні необґрунтованих зауважень до проектно-кошторисної документації; недотриманні строків тощо [61].

5. ГАРМОНІЗАЦІЯ НОРМ ТА ПРАВИЛ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Реформування системи закупівель. План Україна Facility передбачає набрання чинності законодавством про гармонізацію законодавства у сфері публічних закупівель із *acquis* ЄС. [2]. Основою реформування системи закупівель стало їх переведено з «паперового» в «електронний» формат. Запровадження електронних закупівель сприяло підвищенню прозорості процесу закупівель, розширило можливості бізнесу щодо участі в публічних закупівлях та дало змогу як контролюючим органам, так і громадськості спостерігати за процесом здійснення публічних закупівель [63].

Законодавство про закупівлі постійно вдосконалюється. Найвагомішими кроками, які були зроблені в цьому напрямку в 2024-2025рр є:

● затверджено Стратегію реформування системи публічних закупівель на 2024–2026 роки та Операційний план її реалізації у 2024–2025 роках (розпорядження № 76-р). Цілі стратегії: гармонізація законодавства з директивами ЄС; розвиток інституційної структури; реалізація проєктів відбудови України; професіоналізація публічних закупівель; розвиток системи Prozorro; залучення громадянського суспільства до розвитку сфери; міжнародне співробітництво у сфері публічних закупівель [64];

● відкрито спеціальне маркування закупівель, які проводяться для виконання заходів Плану Україна Facility, понад 1000 аудиторів та ревізорів пройшли навчання контролю і ризик-менеджменту таких закупівель з питань виконання контрольних повноважень Держаудитслужбою. Це дає змогу швидко реагувати на потенційні порушення, обмеження чи санкційні ризики [65];

● оновлені тендерні документи, критерії вибору постачальників та вимоги до походження товарів приведено у відповідність до норм Європейського Союзу. Це включає: обмеження щодо допуску учасників тендеру; встановлення у тендерній документації вимог, передбачених Рамковою угодою; забезпечення належного зберігання тендерної документації; запровадження обмежень щодо фінансування осіб, які включені до санкційних списків ЄС; забезпечення простежуваності інформації щодо постачальників та походження товарів [66];

● забезпечується відкритість та прозорість на всіх етапах закупівельного процесу [67];

● опрацьовуються Проект Закону України № 11520 - передбачає імплементацію положень Директиви 2014/24/ЄС та Директиви 2014/25/ЄС в національне законодавство України (підтримано Верховною Радою в першому читанні) [67]. Зміни охоплюють широке коло питань, зокрема передбачають впровадження нових процедур, таких як інноваційне партнерство, динамічні системи закупівель, конкурс проєктів та спільні закупівлі [68];

● підписаний проєкт Закону № 7508 (Закон № 4510-IX 19.06.2025 ввійде в дію через 3 місяці після оприлюднення): передбачає імплементацію положень Директиви 2014/23/ЄС в національне законодавство з питань ДПП. Основні зміни: впровадження електронної системи закупівель для ДПП за стандартами ЄС, оплати державою «інфраструктури в розстрочку» для післявоєнного відновлення України, спрощення процедури підготовки проєктів ДПП, спрощення загальної процедури підготовки проєктів ДПП на державному та місцевому рівнях. Документ запроваджує електронні конкурентні процедури, спрощення для малих проєктів, гармонізацію з європейськими стандартами та узгодження з чинним концесійним законодавством [69, 70].

Не дивлячись на позитивні зміни, система закупівель вимагає подальшого вдосконалення. Так згідно з даними зі Звіту Мінекономіки, із понад 3,3 млн проведених у 2024 році закупівель, через ЕСЗ пройшло лише 340 тис. з очікуваною вартістю 637,11 млрд грн (10,3% загальної кількості закупівель або 67,79% від загальної суми закупівель). Решта ж закупівель – проведені без конкуренції. У 2024 році відкритих торгів (як основної процедури конкурентної закупівлі в розумінні Закону про публічні закупівлі ст. 20) відбулося лише 11 (загальна сума - 10 млн грн). Це – 0,0003 % від загальної кількості закупівель, що у 6 разів менше, ніж у 2023 році. Обумовлено особливостями закупівель у період воєнного стану. Нормативно не визначене саме поняття «система публічних закупівель». Мають місце недоліки в звітуванні щодо здійснених закупівель [71]. Проблемами в цій сфері є, які не розв'язуються в повній мірі заходами Стратегії реформування системи публічних закупівель залишаються: недостатня прозорість формування очікуваної вартості та

вартості прямих договорів; недостатня прозорість виконання договорів; низький рівень залученості бізнесу до участі в закупівлях; складність виконання судових рішень; недоліки моніторингу закупівель [64].

Гармонізація законодавства та стандартів з ЄС передбачає вдосконалення національного законодавства з орієнтацією на забезпечення вимог Директив ЄС. Відповідно до плану України Facility здійснено дії по поновленню планових перевірок органами ринкового нагляду нехарчової продукції, які були тимчасово призупинені на період дії воєнного стану та державний контроль нехарчової продукції митними органами (постанова КМ України № 1511 від 27 грудня 2024р [72], що є передумовою дотримання високих стандартів, пропозиції якісної продукції, довіри між споживачами, бізнесом та державою.

Верховна Рада оновила положення Митного кодексу, які врегульовують діяльність митних брокерів, а Кабмін затвердив технічний регламент з безпечності хімічної продукції. Європейські стандарти почали впроваджувати і в фармацевтичній галузі. Україна розпочала процес приєднання до єдиної роумінгової зони ЄС. Певні зміни, які пов'язані з імплементацією норм та стандартів ЄС пройшли в автоперевезеннях та в будівельній галузі [73].

Певна робота проводиться з прийняття гармонізованих стандартів методом перекладу для 3-х груп промислової продукції (машини, електромагнітна сумісність обладнання, низьковольтне електрообладнання). Даний захід забезпечує приєднання до АСАА та безперешкодний доступ продукції на європейський ринок [2]. Починаючи з 2020р. прийнята низка документів (8 наказів Мінекономіки) [74], які активізують даний процес, проте станом на серпень 2025р. існує ризик невиконання/невчасного виконання індикаторів за даним заходом.

Важливим аспектом для інтеграції до ЄС та розвитку внутрішнього ринку є гармонізація національного законодавства із законодавством ЄС у сфері інтелектуальної власності. Україна зробила значні щодо європеїзації національної системи правової охорони і захисту інтелектуальної власності. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 р. № 300-р «Про затвердження плану заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року» визначено подальші кроки, які мають забезпечити приведення законодавства України у відповідність з актами права ЄС про авторське право та право промислової власності, а також про комерційну таємницю [75].

Проте на сьогодні, Україна залишається одним із транзитних пунктів для поставок контрафактної продукції до ЄС [76]. Спостерігається незаконне використання об'єктів інтелектуальної власності, зокрема в мережі Інтернет. Має місце низький рівень викриття злочинів і притягнення порушників до кримінальної відповідальності, толерантне ставлення до фактів масових порушень, нехтування принципами доброчесності при використанні чужої інтелектуальної власності. Все це свідчить про необхідність удосконалення механізмів попередження правопорушень у цій сфері і захисту прав.

Вимагається підвищення ефективності функціонування і взаємодії національних державних органів, уповноважених забезпечувати охорону, ефективне використання і захист прав інтелектуальної власності. Одна із рекомендацій ЄС - відновити всю можливу діяльність у сфері інтелектуальної власності, яка була призупинена як наслідок впровадження обмежень правового режиму воєнного стану. Важливим є створення в Україні Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Для інноваційної діяльності, що базується на використанні об'єктів інтелектуальної власності, слід запровадити систему мотиваційних стимулів.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Формування сприятливого бізнес-середовища – один із головних векторів в реалізації Програми Україна Facility. З часу прийняття програми у 2024-1 півріччя 2025рр зроблено певні реформаторські кроки в даній сфері. Основними досягненнями в сфері покращення бізнес-середовища за цей період є:

- підвищення ефективності дерегулювання підприємницької діяльності через вдосконалення інституційного її забезпечення;
 - перезавантаження діяльності БЕБ через конкурсний відбір керівних кадрів, які володіють сучасним баченням і компетенціями з реформування системи економічної безпеки в країні;
 - прийняття Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року та операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2027 роках, що забезпечує комплекс змін щодо сприяння реалізації підприємницьких ініціатив в даній сфері;
 - реалізація комплексу заходів з підтримки малого та середнього підприємництва з полегшення доступу до капіталів та ресурсів, сприяння розвитку відповідального та інклюзивного бізнесу, інноваційних ініціатив, конкурентоспроможності та збільшенню експорту;
 - зниження регуляторного навантаження на бізнес шляхом перегляду, впорядкування, спрощення, скасування процедур та документів з врахуванням сучасних реалій ведення бізнесу та цифровізації надання державних послуг;
 - вибіркове спрощення процедур з підключення до мереж;
- гармонізація норм та правил з ЕС в частині реформування системи закупівель та технічних регулювань.

Україна повністю виконала свої зобов'язання в сфері реформування бізнес-середовища в 2024р та майже їх виконала за підсумками 1-го півріччя 2025р. (вчасно не було виконане зобов'язання по реформуванню БЕБ). Водночас слід вказати на певний супротив реформам бізнес-середовища, підприємцям доводиться стикатися з різного роду адміністративними бар'єрами. Це означає, що заходи з покращання бізнес-середовища поки що не обумовили системних змін. Як засвідчують результати опитувань представників бізнесу, їх бізнес, як правило, цього не відчуває.

Виходячи із досягнутих результатів та оцінюючи наявні проблеми підприємництва пов'язані з параметрами бізнес-середовища доцільними є наступні рекомендації в контексті реалізації Програми Україна Facility:

А) в сфері дерегуляції економіки та зменшення адміністративного тиску:

- забезпечити системний контроль регуляторних актів, посилити координацію між

органами влади та бізнес-асоціаціями в плані усунення дублюючих та застарілих нормативів;

- вдосконалення законодавчо-нормативної бази за результатами систематичного вивчення проблематики державного регулювання;

- впровадження «регуляторного пілотування»: апробування нових правил у певних сегментах з можливістю їх корегування за результатами;

- вдосконалити діяльність БЕБ в напрямку посилення його аналітичної та організаційної спроможності, покращання взаємодії з іншими органами, вдосконалення кадрового забезпечення та системи управління, посилення прозорості та звітності, впровадження міжнародних стандартів роботи;

- вдосконалення функціоналу платформи «Пульт» для збору аналітики та пропозицій щодо дерегуляції;

- заходи з підвищення прозорості та доступності інформації.

Б) в сфері зростання частки МСП в економіці:

- подальший розвиток кредитних програм та грантової підтримки МСП, венчурного ринку, зниження відсоткових ставок і пом'якшення умов кредитування, розширення програм кредитних гарантій і підтримка альтернативних форм фінансування, зокрема фінансового лізингу та мікрофінансування;

- сприяння розвитку інфраструктури - індустріальних парків, бізнес-інкубаторів, акселераторів, консультацій, освітніх програм, електронні сервісів підтримки МСП; підвищення поінформованості МСП про державні та міжнародні програми фінансової підтримки через доступні канали комунікації та консультації;

- посилення інституційної підтримки інноваційної діяльності через формування відповідних підрозділів в структурі міністерств та міжвідомчих робочих груп з моніторингу та корегування інноваційної політики відповідно до індикаторів плану Україна Facility; розвиток системи бізнес-акселерації, консалтингових програм для переходу від лабораторних розробок до готових рішень на ринку;

- створити спеціальні регуляторні «пісочниці» для тестування інноваційних продуктів без жорстких регуляторних обмежень;

- сприяння розвитку інклюзивного та соціально-відповідального бізнесу, впровадження екологічно безпечних, енергоефективних технологій, підтримка «зеленого» переходу в усіх секторах підприємництва;

- сприяння експортній діяльності МСП в частині впровадження ефективних маркетингових стратегій по виходу на європейські ринки, просування продукції.

В) в сфері продовження реформи дерегуляції для спрощення ведення бізнесу:

- продовження роботи з аудиту регуляторних актів та скорочення регуляторних інструментів;

- запровадження секторального підходу до скасування або удосконалення дозвільних процедур, погоджень і висновків в різних сферах – будівництві, енергетиці, аграрній галузі, ІТ, логістиці, зовнішньоекономічній діяльності, тощо;

- розвиток електронного урядування для більшості адміністративних послуг з мінімальною необхідністю фізичних візитів, розширення застосування декларативного принципу для отримання дозволів і ліцензій;

- впровадження автоматизованих систем перевірок бізнесу, прозорих процедур

фізичних перевірок, зменшення їх кількості, особливо повторних і дублюючих; обов'язковий аудит регуляторних актів на предмет корупційних ризиків перед їх затвердженням;

● покращення комунікації з бізнесом, постійне вивчення затрат бізнесу на виконання регуляторних норм з метою їх скорочення.

Г) в сфері спрощення процедури підключення до мереж:

● скорочення терміну підключення до мереж шляхом оптимізації погоджувальних процедур в напрямку скорочення їх тривалості;

● запровадити навчання регуляторів та операторів мереж з фокусом на ЄС стандарти;

● запровадити єдину цифрову платформу для подачі заявок на підключення («єдине вікно»);

● підвищення поінформованості бізнесу щодо нормативних вимог операторів мереж;

● запровадити публічний моніторинг вільних потужностей мереж та черг підключень;

● розробити механізми з чіткими правилами взаємодії споживача та виробника електроенергії, чия електростанція приєднана до внутрішніх електричних такого споживача.

Д) в сфері гармонізації норм та правил з Європейським Союзом:

● покращення системи закупівель шляхом подолання бюрократичних бар'єрів, посилення моніторингу та аудит закупівель зі сторони держави та громадськості, інтеграції систем Prozorro та DREAM, підвищення кваліфікації замовників та аудиторів з фокусом на ЄС стандартах;

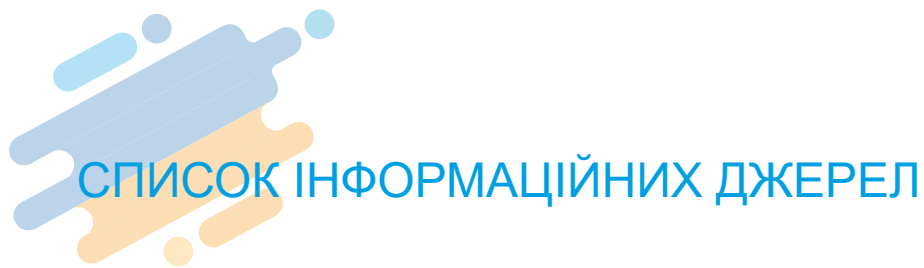
● імплементація положень директив 2014/24/ЄС та 2014/25/ЄС;

● продовжити гармонізацію технічних нормативів відповідно з вимогами Директив ЄС;

● подальше наближення національного авторського законодавства до *acquis* ЄС;

● посилення заходів щодо боротьби з піратством та контрафактною продукцією.

Діяльність громадських організацій з сприяння виконанню Програми Україна Facility повинна передбачати їх активну участь в процесах моніторингу дій держави, публічних консультаціях при запровадженні нових регулювань, при розробці змін до законодавства, лобюванні прозорості процесів, інформаційно-консультаційній підтримці бізнесу. Доцільним є впровадження систематичних опитувань представників бізнесу на предмет оцінювання ними стану бізнес-середовища.

1. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL:02
2. План для Ukraine Facility. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>
3. Програма економічної підтримки. План впровадження Ukraine Facility 2024-2027. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/en/>
4. План заходів щодо дерегуляції господарської діяльності та покращення бізнес-клімату. Затверджено розпорядженням КМ України від 4 грудня 2019 р. № 1413-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1413-2019-%D1%80#Text>
5. Постанова КМ України від 13 січня 2023р. №44 «Про утворення Міжвідомчої робочої групи з питань прискореного перегляду інструментів державного регулювання господарської діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2023-%D0%BF#Text>
6. Дерегуляція бізнесу: уряд скасував понад 200 дозволів на погоджень. URL: <https://me.gov.ua/>
7. Дерегуляція бізнесу: в Україні скасовані понад 200 інструментів державного регулювання. URL: <https://jurliga.ligazakon.net/>
8. Розпорядження КМ від 08 квітня 2025 р. № 317-р «Про скасування деяких наказів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади». URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
9. Уряд підтримав скасування 63 регуляцій – бізнес зекономить 400 млн грн. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-pidtrymav-skasuvannia-63-rehuliatsii-biznes-zekonomyt-400-mln-hrn>
10. Стратегія Державної регуляторної служби України на 2023-2025 роки. Затверджено Наказом ДРС від 20.02.2023 № 25. URL: https://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/STRATEGIYA-DRS-2023-2025_DODATOK-razom-zi-zminamy.pdf
11. Державна антикорупційна програма на 2022-2025рр. Затвердженою Постановою КМ України від 4 березня 2023 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
12. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення умов провадження господарської діяльності в період дії воєнного стану в Україні» від 17.07.2024 №3869-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
13. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності об'єктів критичної інфраструктури під час дії воєнного стану» від 22.05.2024р. № 3723-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
14. Указ Президента України №538/2025 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 21 липня 2025 року «Про запровадження правових і організаційних заходів щодо мораторію на безпідставні перевірки та втручання державних органів у діяльність бізнесу й стимулювання економічного зростання в Україні»».

URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5382025-55877>

15. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України» від 20.06.2024р № 3840-IX.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3840-20#Text>

16. Верховна Рада прийняла Закон про вдосконалення роботи Бюро економічної безпеки. URL: <https://pravo.org.ua/>

17. Хаос у БЕБ. Чому влада "зрізала" переможця конкурсу та пішла на конфлікт із Заходом. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/haos-beb-chomu-vlada-zrizala-peremozhtsya-1752007872.html>

18. Закон про БЕБ передбачає проходження поліграфу кандидатами на посади зі спеціальними званнями. URL: <https://sud.ua/uk/>

19. Презентація результатів опитування проведеного з метою реалізації Міністерством економіки України заходів із зменшення регуляторного навантаження на бізнес. URL: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/Deregulation-survey-SMEPIS-1.pdf>

20. Дослідження стану бізнесу в Україні. URL: <https://cid.center/analytics/>

21. Дослідження стану бізнесу в Україні: квітень – травень 2024. URL: <https://business.diia.gov.ua>

22. Презентація Основні економічні тенденції: за результатами Нового щомісячного опитування підприємств (червень 2025р). URL: <http://www.ier.com.ua/>

23. Барометр бізнесу. Щомісячне опитування бізнесу України. Червень 2025. URL: <https://ucco.org.ua/>

24. Тіньовий ринок тютюну та алкоголю у 2024 році відчутно зменшився. URL: <https://www.finclub.net/news/tinovy-rynok-tiutiunu-ta-alkoholiu-u-2024-rotsi-vidchutno-hyvsia.html>

25. Стратегія відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2024 р. № 821-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

26. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державного стимулювання створення індустріальних парків, та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 р. № 1207. Затверджено Постановою КМ України від 29 березня 2024р. №341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

27. Мінфін: За час воєнного стану підприємці отримали понад 85 тис. доступних кредитів на 325 млрд грн за держпрограмою «5-7-9%». URL: <https://koda.gov.ua/minfin-za-chas-voyennogo-stanu-pidpryemczy-otrymaly-ponad-85-tys-dostupnyh-kredytiv-na-325-mlrd-grn-za-derzhprogramoyu-5-7-9/>

28. «Доступні кредити 5-7-9%»: з початку 2025 року середньомісячні обсяги кредитування бізнесу у зонах високого воєнного ризику зросли вдвічі. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=e3cbcd43-4d90-472e-a21e-854fa5207fa9&title=DostupniKrediti>

29. «Доступні кредити 5-7-9%»: Уряд перерахував 1,9 млрд грн для компенсації відсотків за програмою. URL: <https://me.gov.ua/>

30. Презентація результатів дослідження «Індекс настроїв малого бізнесу за 2024р». URL: <https://eba.com.ua/>

31. Ділові очікування підприємств України. II квартал 2025 року URL: <https://bank.gov.ua/>

32. «Робота»: Гранти від держави на відкриття чи розвиток бізнесу. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=94321ef8-1418-479c-a69f-f3d0fdb8b977&title=Robota-GrantiVidDerzhaviNaVidkrittiaChiRozvitokBiznesu>

33. Державні гранти та програми підтримки бізнесу в Україні: як ними скористатися. URL: <https://www.impulse-consulting.com.ua/>
34. Інтерактивний дашборд програм грантової підтримки для створення або розвитку власного бізнесу URL: https://public.tableau.com/app/profile/me.ukraine/viz/Beta_generic/Dashboard_generic
35. Грантові можливості для українського бізнесу у 2025 році: Частина 1. URL: <https://4b.ua/>
36. Воєнне страхування в Україні: законопроект №12372 та його переваги URL: <https://7eminar.ua/>
37. Інституції, що забезпечують підтримку інноваційної діяльності. URL: <https://me.gov.ua/>
38. Звіт про базове відстеження результативності постанови Кабінету Міністрів України від 04.06.2024 № 644 «Деякі питання державного стимулювання створення та функціонування індустріальних парків». URL: <https://www.fin.org.ua/news/1558224>
39. Програми підтримки інноваційної діяльності. URL: <https://me.gov.ua/>
40. Результати GII 2024. URL: <https://www.wipo.int/>
41. План заходів з виконання Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року. Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 липня 2020 р. № 853-р URL: <https://www.kmu.gov.ua/n>
42. Інформація про реформу розвитку підприємництва. URL: <https://me.gov.ua/>
43. ДІЯ. Бізнес жінкам. URL: <https://business.diia.gov.ua/home/to-women>
44. Гранти для молоді: 34 млн грн на започаткування власної справи отримають 237 молодих підприємців. URL: <https://me.gov.ua/>
45. URL: <https://www.reddit.com/r/>
46. Зроблено в Україні. URL: <https://madeinukraine.gov.ua/#politics>
47. Мінекономіки: 5,1 млрд грн державної підтримки для понад тисячі підприємств — результат трьох років роботи грантів для переробної промисловості. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
48. Міжнародна підтримка українського бізнесу: подальші кроки координації уряду та партнерів в рамках Альянсу Стійкості МСП. URL: <https://me.gov.ua/>
49. Менше паперів — більше дії: як дерегуляція відкриває нові можливості для українського бізнесу. URL: <https://eu4business.org.ua/>
50. <https://pulse.gov.ua/>
51. Створення Єдиної державної електронної системи дозвільних документів. URL: <https://brdo.com.ua/>
52. Інформація про здійснення державної регуляторної політики органами виконавчої влади у 2024 році. URL: <https://www.drs.gov.ua/>
53. Біла книга реформ 2025. Розділ 6. Бізнес-середовище. URL: <https://voxukraine.org/bila-knyga-reform-2025-rozdil-6-biznes-seredovyshhe>
54. Про внесення змін до деяких законів України у сферах енергетики і теплопостачання щодо удосконалення окремих положень, пов'язаних із веденням господарської діяльності та дією воєнного стану в Україні» Закон України № 4213-IX від 14 січня 2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4213-20#Text>
55. Деререгуляція, REMIT та приєднання до електричних мереж: що нового в останніх законодавчих змінах на енергетичних ринках. Частина 2. URL: <https://eba.com.ua/>
56. Положення про інформаційну базу даних споживання природного газу. Постанова КМ України від 13 травня 2025 р. N 547.

URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP250547?an=1>

57. Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України. Закон від 30 червня 2023 року № 3220-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3220-20#Text>

58. НКРЕКП запускає систему моніторингу приєднань до мереж. URL: <https://www.nerc.gov.ua/>

59. План підготовки проектів регуляторних актів у Міністерстві розвитку громад та територій України на 2025 рік. Затверджено Наказом Міністерства розвитку громад та територій України 12 грудня 2024 року № 1443. URL: https://mindev.gov.ua/storage/app/imported_content/67bdd93bd7c15.pdf

60. Загроза для енергетики України: у Верховній Раді можуть ухвалити законопроект № 11392. URL: <https://ecoaction.org.ua/zahroza-dlia-enerhetyky-ukrainy-11392.html>

61. Скільки часу відбудуватиметься виконання приєднання до електричних мереж? URL: <https://pravdop.com.ua/>

62. Тренди енергетичної галузі та прогноз на 2025 рік. URL: <https://lcf.ua/>

63. Інформація про реформу публічних закупівель. URL: <https://me.gov.ua/>

64. Стратегія реформування системи публічних закупівель на 2024—2026 роки. Операційний план реалізації у 2024—2025 роках Стратегії реформування системи публічних закупівель на 2024—2026 роки. Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2024 р. № 76-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-strategii-reformuvannia-sistemy-pub-a76r>

65. Держаудитслужба контролюватиме публічні закупівлі за кошти Ukraine Facility відповідно до рекомендацій Єврокомісії. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

66. Щодо закупівель з урахуванням положень Рамкової угоди згідно з інструментом Ukraine Facility. URL: <https://infobox.prozorro.org/>

67. Верховна Рада підтримала у першому читанні новий закон про публічні закупівлі. URL: <https://me.gov.ua/>

68. Огляд нового Закону «Про публічні закупівлі». URL: <https://yur-gazeta.com/>

69. Президент підписав Закон про публічно-приватне партнерство. URL: <https://jurliga.ligazakon.net/n>

70. Парламент прийняв законопроект про державно-приватне партнерство: основні положення URL: <https://jurliga.ligazakon.net/n>

71. Закупівлі без конкуренції та неповна звітність: Рахункова палата про прогалини у звітуванні Мінекономіки. URL: <https://rp.gov.ua/>

72. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 13 березня 2022 р. № 303 та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України. Постанова КМ України № 1511 від 27 грудня 2024 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

73. Досягнення 2024 року: які сфери зазнали суттєвих змін? URL: <https://voxukraine.org/dosyagnennya-2024-roku-yaki-sfery-zaznaly-suttyevykh-zmin>

74. Путівник плану для Ukraine Facility (огляд за I та II квартали 2025 року). URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33529.pdf>

75. Про затвердження плану заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 року № 300-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

76. EU-UA: Скринінг відповідності законодавства України праву ЄС в IP сфері – у фокусі уваги промислова власність та правозастосування. URL: <https://ukrpatent.org/>

Проект фінансується
Європейським Союзом

АГЕНЦІЯ МІСЦЕВОГО
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ЯВОРІВЩИНИ

Додаткова інформація:

Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства (<http://eap-csf.org.ua/>) – це мережа з понад 150 громадських організацій України, що відстоює українські інтереси в рамках Східного партнерства. Платформа є частиною Форуму громадянського суспільства Східного партнерства (ФГС СхП).

Форум громадянського суспільства Східного партнерства (<https://eap-csf.eu/>) - унікальна багаторівнева регіональна платформа громадянського суспільства, спрямована на просування європейської інтеграції, сприяння реформам та демократичним перетворенням у шести країнах Східного партнерства - Вірменії, Азербайджані, Білорусі, Грузії, Молдові та Україні. Будучи громадським елементом СхП, ФГС СхП намагається посилити громадянське суспільство у регіоні, підвищити рівень плюралізму у публічному дискурсі та політиці шляхом сприяння демократії участі та фундаментальних свобод. ФГС СхП - це позапартійна добровільна неурядова організація.

Контактна інформація:

Українська національна платформа
Форуму громадянського суспільства Східного партнерства
eap-csf.org.ua
unp.eap@gmail.com
www.facebook.com/unp.eap.csf
www.amer.org.ua